

*Preek van 15 november 2020,
gehouden in De Morgenster in Papendrecht
door ds. Piet van Die*

...DIE ZE VAN GOD ZELF VERNEEMT

Telkens als Mozes de ontmoetingstent binnenging om met de *HEER* te spreken, hoorde hij een stem die tot hem sprak vanaf een plaats boven de verzoeningsplaat op de ark met de verbondstekst, tussen de twee cherubs. Zo sprak de *HEER* tot hem. (Numeri 7,89)

Crisis

Numeri is het boek van de crisis. Het vertelt van een volk in verwarring en onzekerheid. Ooit was het volk opgetogen uit het diensthuis Egypte weggetrokken. Een nieuwe toekomst gloorde. Het ging op weg naar het beloofde land. Maar Israël was vastgelopen in de woestijn. Wat begonnen was als een rechte lijn van A naar B op de landkaart, was uitgelopen op een dwarrellijn zonder kop of staart. Een dooltocht in een doolhof. Gaandeweg had de opgetogenheid dan ook plaatsgemaakt voor onvrede. Het beloofde land leek onbereikbaar ver weg. En het verleden in Egypte leek nu ineens zo slecht niet meer. En dus gingen de mensen klagen. 'Toen hadden we tenminste nog zekerheid,' mopperden ze.

Een parallel met onze tijd is zo gemaakt. Ook onze samenleving verkeert in een crisis. We zijn onzeker. De toekomst is dreigend. Vroeger was alles stabiel, zo lijkt het. De lijn is eruit. Wie wijst de weg? Ik geef het je te doen om in zo'n tijd een volk te leiden.

Mediator

Mozes was de leider van Israël. Ook geen gemakkelijke taak dus. Bovendien zat Mozes zichzelf nog weleens in de weg. Hij had een driftig karakter. Hij ergerde zich dan ook snel groen en geel aan al het gemopper. Vooral als hij tussen twee vuren kwam te zitten: tussen zijn volksgenoten aan de ene kant en zijn opdrachtgever (God) aan de andere kant. Het volk mopperde tegen hem over God. En God klaagde tegen Mozes over het volk. Het was zelfs al een keer voorgekomen dat God het volk in de steek had willen laten. Maar Mozes had zich toen een indrukwekkend mediator getoond: hij had meteen gedreigd dat God dan ook maar zonder hem verder moest gaan. Maar de grootste kracht

van Mozes was misschien nog wel deze: hij was een leider die tegelijk bereid was om zich *te laten leiden*. Telkens zocht hij het gesprek met de Eeuwige. Hij bouwde een vertrouwelijke omgang met God op waarin hij God kon tegenspreken én raadplegen. Hij zocht de levende stem van de Roepende. Want zoals de dichter Martinus Nijhoff schreef:

*...iedereen blijven Gods woorden vreemd.
Behalve hem die ze van God zelf verneemt.-*

Kruispunten

Zo'n vertrouwelijke omgang met de Eeuwige vraagt wel om een bepaalde plek. Verkeren met God is als verkeren met je geliefde. Dat doe je ook niet zomaar overal. Je zoekt samen de afzondering. Zo is het ook in de omgang met God. God is weliswaar voor ons, om zo te zeggen, overal voorhanden. Maar wij zijn dat niet voor Hem. We worden al snel in beslag genomen door andere dingen. Daarom moeten we stil worden. Ons openen. Dat vraagt aandacht. Alleen bepaalde plekken bieden die. Kerken, kloosters, kapelletjes, bedevaartsoorden, tempels, heilige bomen, gewijde monumenten, landschappen – altijd heeft de mensheid plekken gezocht en gevonden die konden dienen als kruispunten in het verkeer met God of het goddelijke. 'Dunne plekken' worden ze ook wel genoemd: plekken die doorschijnend zijn voor Gods ruimte.

Vandaag de dag sluiten er veel kerken. Ze worden gesloopt, staan leeg als sarcofagen van het geloof (de uitdrukking is van C.O. Jellema) of worden hergebruikt als winkel, zoals de Waalse kerk in Dordrecht: je kunt er nu terecht voor een tennisracket of hardloopschoenen. God verhoede dat er eens in ons land helemaal geen plekken meer zijn waar je kunt naderen om te horen. Plekken waar Gods stem nu eens níet wordt overstemd door het verkeer, de reclame of die eeuwige achtergrondmuziek.

*Want iedereen blijven Gods woorden vreemd.
Behalve hem die ze van God zelf verneemt.-*

Een tempel van doek en een tekst

Mozes had een draagbaar heiligdom om er te verkeren met de Eeuwige. 'Tent van samenkomst' werd die genoemd. Misschien nog wel een betere ontmoetingsplek dan onze stenen gebouwen. Een tent is verplaatsbaar. Je kunt de haringen weer uit de grond trekken. Die beweeglijkheid past bij de God van

Israël. Hij is een God voor onderweg. 'Ik zal er zijn' luidt zijn Naam. Dat wil zoiets zeggen als: gaandeweg, in de beweging en dynamiek, blijkt dat Ik er ben. Je moet God niet proberen vast te zetten. Onderweg laat Hij zich vinden. Zoals in die verplaatsbare tent.

Die tempel van doek was net klaar toen Mozes er het aangezicht van God zocht. Hij zou er een vaste gewoonte van maken. In die tent stond namelijk de verbondskist waarin de stenen tafelen met daarop de Tien Geboden bewaard werden. Het was Gods handvest van ontferming. Het contract van de Eeuwige met zijn volk. De richtingwijzers ten leven. Mozes kende ze uit zijn hoofd. Maar een geschreven tekst alleen is niet genoeg. Elke nieuwe tijd vraagt om nieuwe toepassingen en nieuwe inzichten. Er komen immers telkens nieuwe vragen. Ook onze vragen staan lang niet altijd in de Bijbel. Zoals omgekeerd de Bijbel antwoorden geeft op vragen die niet meer de onze zijn. Er is dan ook méér dan een tekst nodig wil een mens weten welke weg God ons vandaag wijst. Dat gold zelfs voor Mozes die de Tien Geboden nog uit de eerste hand had. Om te weten hoe hij het volk moest leiden in tijden van crisis had hij de levende Stem van de Eeuwige nodig.

*Want iedereen blijven Gods woorden vreemd.
Behalve hem die ze van God zelf verneemt.-*

Verboden voor manipulatie

En dus naderde Mozes om te horen. Maar dat deed hij dus wel in de búúrt van dat handvest van ontferming. Het verleden mag immers niet vergeten worden. Met het napraten van de traditie kom je er niet. Maar denk nou niet dat je de traditie zomaar kunt overslaan. Gods stem moet je zoeken in het verlengde van het spoor dat Hij onder de mensen al getrokken heeft. Wie in het wilde weg gaat zoeken, kan het spoor bijster raken. Daarom zocht Mozes de stem van God bij de Tien Woorden.

Maar let op: ze zijn beschermd door twee *cherubs* - beelden van engelachtige wezens op het deksel van de verbondskist. Ze beschermden met hun vleugels de Tien Geboden. Ze dienden als een waarschuwingsbord: pas op, verboden voor manipulatie! Je mag deze woorden niet naar je eigen hand zetten. Je mag van de Bijbel geen grabbelton maken waaruit je alleen het bewijs van je eigen gelijk tevoorschijn tovert. Gods Woord dient met eerbied genaderd. De Schrift is wel een boek voor en door mensen geschreven. Maar het is apart gesteld om

te dienen als middel om Gods eigen stem op het spoor te komen. De Schrift is niet de roepstoeter van jouw belang of opvatting.

Want iedereen blijven Gods woorden vreemd.

Behalve hem die ze van God zelf verneemt.-

Stilte

Maar de Stem van God laat zich niet organiseren. Je kunt er wel ruimte voor bieden. Dat deed Mozes. Dat deden ook de deelnemers aan het BBC-programma 'The Big Silence'. Vijf willekeurige mensen, van gelovig tot niet-gelovig, werden door de abt van een Jezuïetenklooster uitgenodigd voor een opmerkelijke retraite. Ze moesten acht dagen in volstrekte stilte doorbrengen. Voor de deelnemers werd het een zeer indringende periode. De stilte en afzondering woelden onverwerkte lagen in hun ziel naar boven. Maar tegelijk was de ervaring ook heilzaam. Een aantal mensen vertelde zelfs dat God tot hen gesproken had. Eén durfde er niet meteen voor uit te komen, bang als ze was dat deze kostbare ervaring kapot gepraat zou worden. Maar anderen wierpen de schroom van zich af. 'Jullie zullen denken dat ik gek ben,' zei één van hen, 'maar dat kan mij niets schelen. Het was iets tussen God en mij.'

Nu weet ik ook wel dat het horen van een stem van iets of iemand die niet is te zien, kan duiden op een hallucinatie. Maar dan gaat het meestal om een *letterlijk* horen van een stem. Hier ging het om een spirituele ervaring van een dieptedimensie van het leven die werkelijker is dan werkelijk, die je niet op begrip krijgt, maar waarvoor de woorden 'stem van God' de meest adequate beschrijving is. En waarom zouden wij geloven dat God alleen in de tijd van de Bijbel tot mensen sprak? Waarom zou God vandaag niet spreken? De deelnemers aan 'The Big Silence' praat je hun ervaring niet meer uit het hoofd.

Want iedereen blijven Gods woorden vreemd.

Behalve hem die ze van God zelf verneemt.-

Een open ruimte

De cherubs op het deksel van de verbondskist beschermden met hun vleugels de opgetekende woorden van God tegen misbruik. Maar tussen de vleugels bleef een ruimte open. Dat was de plek waar Mozes Gods inspraak zocht in zijn leiderschap. Gezegend het volk dat zulke leiders heeft. Die zich laten leiden en

louteren tot een messiaans leven. Die in de crisis van de woestijn blijven zoeken naar een land waar iedereen zijn naam in vrede kan dragen.

Vanuit de open ruimte, tussen de vleugels van de cherubs boven de verbondskist, hoorde Mozes tenslotte de stem van de Levende. Een Stem die hem gaandeweg vertrouwder en vertrouwder werd. Laten wij zo ook de Stem van God zoeken. Tussen de regels van de Schrift lezen. De opening zoeken: de open ruimte waar Gods Stem ons toefluistert.

Want iedereen blijven Gods woorden vreemd.

Behalve hem die ze van God zelf verneemt.